

Галина СТАРОДУБЕЦЬ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОГО СТИЛЮ РОБОТИ І ПОВЕДІНКИ ПАРТІЙНИХ ПОСАДОВЦІВ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ ПЕРШИХ ПОВОЄННИХ РОКІВ

Характеризується стиль роботи й поведінки партійних чиновників найвищого рангу західних областей України в перші повоєнні роки з огляду на конкретно-історичні умови їх професійного становлення в рамках командно-адміністративної системи.

Ключові слова: партійні чиновники, ВКП(б), радянська влада, секретар обкому, професійна поведінка, західні області України.

Новітній етап українського державотворення сповнений дуже складних проблем системного характеру. Російська агресія на Сході й окупація Криму стали не тільки викликом матеріально-ресурсній спроможності нашої держави, але й світоглядно-ідеологічній потенції нашого народу. Столітній досвід співжиття в імперському просторі доводить, що перемога апріорі можлива лише за умови витіснення “руського міра” за рамки суспільної свідомості українських громадян. У контексті сказаного, актуальність досліджуваної нами проблеми лежить не тільки в площині її наукового пізнання, але й практичного значення. Інтегрування тимчасово окупованих російськими загарбниками українських регіонів у загальнодержавну адміністративно-територіальну структуру не можливе без врахування людського чинника. Якість і глибина процесів їхньої українізації (в широкому розумінні цього слова) безпосередньо залежить від рівня професіоналізму та патріотизму державних чиновників, які повинні її здійснювати. Тому досвід і уроки процесу радянзації західних областей України, здійснюваний більшовицькою владою в перші повоєнні роки, як ніколи мають стати в нагоді сучасному українському політикуму.

Мета нашої статті – охарактеризувати стиль роботи та поведінки партійних чиновників найвищого рангу західних областей України в перші повоєнні роки з огляду на конкретно-історичні умови їх професійного становлення в рамках командно-адміністративної системи.

Професійне становлення політичних лідерів західних областей України відбувалося в рамках сталінської владної системи координат, максимально ізольованої від будь-яких зовнішніх впливів. Будучи, здебільшого, вихідцями із робітничо-селянського середовища, вони торували свій шлях партійного функціонера, як правило, не переступаючи порогу вищого або навіть середнього навчального закладу. Не маючи освіти, життєвого та професійного досвіду, вони опановували навички апаратного функціонера “на марші”.

Партійні очільники західноукраїнських областей найвищого рангу, окрім І. І. Профатілова (перший секретар Волинського обкому КП(б)У), у воєнний період

входили до числа провідних діячів партизанського руху (В. А. Бегма (перший секретар Ровенського обкому КП(б)У) керував партизанським з'єднанням і мав звання генерал-майора; С. Олексенко (перший секретар Дрогобицького обкому КП(б)У) очолював Кам'янець-Подільське партизанське з'єднання) або ж входили до Військових Рад окремих фронтів (І. С. Грушецький (перший секретар Львівського обкому КП(б)У) був членом Військової Ради 2-го Українського фронту в чині генерал-майора; М. В. Слонь (перший секретар Станіславського обкому КП(б)У) – Військової Ради 18-ї армії I Українського фронту, полковник) і мали вищі офіцерські військові звання. Тому призначення їх на найбільш відповідальні посади в регіоні, охопленому полум'ям повстанської боротьби, було не випадковим.

Партійні лідери західних областей були типовими представниками нового покоління, яке вивчало історію не з підручників, а творило її своїми “руками”, своєю безпосередньою участю. Їхня бурхлива комсомольська молодість минула під гаслами боротьби з: куркулями, церквою, троцькістами, бухарінцями, агентами імперіалістичних розвідок тощо, тому насилля сприймалося ними як абсолютно органічна складова радянської політичної системи на субстанційному рівні їхньої свідомості.

Авторитарний, навіть диктаторський стиль керівництва супроводжував їх на усіх щаблях кар'єрного росту. Піднімаючись із “низів”, вони змушені були постійно прогинатися під систему, доводити свою “пролетарськість” та відданість Партії, перманентно наражаючись на небезпеку потрапити до лав “ворогів народу”. Тому культивування партфункціонерів в особі жорсткого, вольового, безапеляційного керівника було детерміноване їхньою іманентною потребою завоювати та зберегти високий соціальний статус.

Часто-густо у своїй практичній роботі партійні чиновники продовжували використовувати військові методи управління: жорстку дисципліну, категоричне несприйняття “іншої думки”, безумовне підпорядкування вищому керівництву тощо. У відносинах вищого керівництва з підлеглими спостерігалось надмірне адміністрування, нехтування думкою останніх, завдання образ працівникам, груба, подекуди вульгарна манера спілкування з ними.

Яскравим підтвердженням сказаного є приклад професійної поведінки вищих очільників Львівщини – секретарів обкому КП(б)У І. Грушецького, П. Гапочки, Ніколаєнка, – стиль роботи яких охарактеризовано в довідці, підготовленій відповідальним організатором організаційно-інструкторського відділу ЦК КП(б)У т. Бабаком у липні 1945 р.¹. Її поява стала реакцією на скарги працівників Львівського обкому КП(б)У на нетактовне ставлення першого секретаря до своїх колег по роботі. Зокрема, йшлося про міжособистісні ділові стосунки п'яти секретарів Львівського обкому – Грушецького, Гапочки, Ніколаєнка, Мазепи і Бурлаки, котрі спільно працювали з 27 липня 1944 р. “У перші дні роботи функції не були строго розмежовані, оскільки не було достатньо укомплектованого апарату. Через кілька місяців секретарі, вивчивши один одного за спільною роботою, дізнались про позитивні і негативні сторони кожного. З того часу, – як зазначає доповідач, – почався розлад між першим і другим секретарем”. Головним недоліком у роботі І. Грушецького колеги називали те, що,

¹ Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 46. – Спр. 811. – Арк. 41–45.

будучи генерал-майором у відставці, він, насамперед, “в перші дні своєї роботи в обкомі весь час носив присвоєну йому армійську форму одягу”, демонструючи тим самим вищість свого статусу не тільки завдяки номенклатурній посаді, але й безпосередній причетності до когорти вищого офіцера Червоної армії, так би мовити “героїв війни”. По-друге, “в практичній роботі він застосовував армійські форми єдиноначальства і командний тон до підлеглих, замість колегіальної роботи всіх секретарів”². Упродовж тривалого часу його не називали секретарем обкому а просто – генерал-майор. У спілкуванні з колегами він дозволяв собі грубість, публічну демонстрацію неповаги до думки інших. Поширеною була практика, коли обласні наради секретарів райкомів КП(б)У чи голів райвиконкомів “перетворювалися в грубі допити, погрози та образи в адресу доповідачів”³. На нашу думку, І. Грушецький був типовим прикладом уособлення нової постаті повоєнної доби, “наділеної гонором переможця, налаштованого на особливе до нього ставлення з огляду на заслуги перед батьківщиною і перенесені моральні та фізичні втрати”⁴.

Місцевих партфункціонерів не задовольняв такий стиль керівництва І. Грушецького, як і те, що більшість роботи він брав на себе, рідко радився з секретарями обкому з окремих питань, чим фактично обмежував їхню ініціативу та навіть деяких посадовців міських парторганізацій. Його основним опонентом виступив другий секретар Львівського обкому партії П. Гапочка. На відміну від свого безпосереднього керівника, він був людиною освіченою, часто “сидів в обкомі, обклавшись літературою, і писав наукові праці”⁵. “Точкою кипіння” в стосунках між партійними секретарями став виступ І. Грушецького на міській нараді польської інтелігенції м. Львова. Тоді він “допустив нетактовність – у грубій формі і в підвищеному тоні заявив: “Частина польської інтелігенції нічого не робить, а тільки водить собачок по місту, котрі псують повітря”⁶. Обурений такою поведінкою першого секретаря обкому КП(б)У П. Гапочка в присутності працівників партійного апарату назвав І. Грушецького дурнем, із яким неможливо працювати.

Конфлікт набув такого резонансу, що на нього змушений був відреагувати М. С. Хрущов. Судячи з документа, ЦК КП(б)У зайняв позицію захисту І. Грушецького. Йому вказали на недоліки в роботі, запропонували змінити стиль керівництва на більш демократичний, а другого секретаря обкому П. Гапочку звільнили з посади з метою “оздоровлення роботи Львівського обкому”. Як бачимо, проблема була вирішена на користь І. Грушецького, посилаючись на те, що він, нібито, переосмислив свої помилки, змінив методи керівництва обкомом. Власне, офіційне рішення влади не могло бути іншим, адже адміністративно-командна система потребувала жорстких виконавців волі “вищестоящих органів”. І. С. Грушецький був одним із її продуктів, а значить – вірним захисником.

² ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 46. – Спр. 811. – Арк. 42.

³ Там само. – Спр. 1580. – Арк. 61.

⁴ Киридон П. Типологічний портрет представника правлячих структур Української РСР повоєнної доби (1945–1964 роки) / П. Киридон // Слов'янський вісник: зб. наук. праць. – Рівне: РІС КСУ, 2011. – № 12. – С. 82.

⁵ ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 46. – Спр. 811. – Арк. 44.

⁶ Там само. – Арк. 43.

Загалом, такий стиль керівництва хоча й викликав приховане незадоволення з боку підлеглих, але з іншого боку – сприймався ними як приклад для наслідування. Власне, “традиція наслідувати, калькувати манери, поведінку, навіть звички політичних лідерів склалася серед управлінців від сталінських часів”⁷. Зокрема, секретар по кадрах Львівського міськкому Клімов теж вирізнявся своєю “грубістю, невихованістю”. Його звинувачували в тому, що “в роботі йому бракує культури виховання, освіти і людяності. Відвідувачів, як правило, не приймає, часто виганяє з кабінету, ображає. Він не тільки брутальний з відвідувачами, він ображає своїх співробітників. Може сидіти за зачиненими дверима, тоді як у коридорі його чекають відвідувачі”⁸.

У цей “типологічний ряд” вписується випадок, коли завсектором кадрів Ровенського обкому КП(б)У Т. Кривошея став свідком того, як у Клевані голова райвиконкому приймав відвідувачів: “Сидить голова у райвиконкомі з двома товаришами. Заходить один селянин чисто одягнутий, у краватці, знімає капелюха, кланяється. Голова чомусь у цей момент не захотів сидіти на місці (картуза він узагалі ніколи не знімає), встав з-за столу і сів за стіл попереду цього відвідувача. Відвернувся в іншу сторону, ногу закинув за ногу, не прийняв відповідної “председательської пози”. Буркнув щось і на цьому прийом закінчився”⁹.

Як бачимо, подібний стиль керівництва вищих партійно-радянських посадовців у повоєнний період був доволі типовим. Із одного боку, це пояснюється наявністю у них певного етико-морального рівня вихованості, який ретранслювався у відповідні манери поведінки та спілкування. З іншого – внутрішньою потребою постійної демонстрації власного статусу “господаря” як в очах підлеглих, так і, навіть більшою мірою, пересічних громадян. Тому часто високопосадовці дозволяли собі на власний розсуд визначати рамки робочого часу, спектр прав і обов’язків, правила службового етикету, як, наприклад, у випадку з І. Грушецьким.

На відміну від свого львівського колеги, перший секретар Волинського обкому І. Профатілов у 1944 році дотримувався іншої манери службової поведінки, яка, можна припустити, визначалася його цивільним способом життя в роки війни. Він “в обкомі бував рідко, значну частину робочого часу проводив на квартирі, де часто приймав працівників обкому та інших осіб у службових справах, у зв’язку з чим не приділяв потрібної уваги керівництву роботою апарату обкому партії та Луцького міськкому”¹⁰. Такий стиль роботи очільника області переймали й інші високопосадовці, зокрема, другий секретар обкому Павленко. Про робочу дисципліну чиновницького апарату цієї установи можна судити з того, що в 1944 р. “в обкомі не було навіть встановлено розпорядку роботи”¹¹.

Подібним чином вели себе й номенклатурні посадовці нижчих рангів. Зрозуміло, що відповідь на запитання “Чому була можливою така поведінка партійних керівників?” не може бути однозначною. Але поза сумнівом, вона детермінована самим

⁷ Киридон П. Правляча номенклатура української РСР (1945–1964 рр): монографія / П. Киридон. – Полтава: ТОВ “АСМГ”, 2012. – С. 156.

⁸ ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 23. – Спр. 4379. – Арк. 49.

⁹ Державний архів Рівненської області (далі – ДАРО). – Ф. П-400. – Оп. 3. – Спр. 22. – Арк. 22.

¹⁰ ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 75. – Спр. 61. – Арк. 22.

¹¹ Там само.

існуванням в СРСР партійної управлінської структури, в якій керівники фізично не могли займатися іншою справою, окрім ідеології. Частина партчиновників, об'єктивно будучи не готовими взяти на себе повну відповідальність за організацію всіх сфер життя регіону, була поставлена перед доконаним фактом свого призначення на відповідальну посаду і в умовах наказової командно-адміністративної системи управління та контролю змушені були виконувати наказ Партії. З іншого боку, унікальність цієї системи полягала й у тому, що разом із партійним квитком номенклатурний чиновник отримував право скористатися своєрідним “морально-правовим люфтом”, величина якого залежала від значимості посади, якості “послужного списку” тощо. Така обставина сприяла продукуванню номенклатурних посадовців, “для котрих не існувало мотивації не допущення посадових зловживань, поваги до законності та імунітету відносно бюрократизму в спілкуванні з громадянами, хабарництва, непотизму тощо”¹².

Принципові засади управлінської система СРСР, закладені в 1920–1930 роки, у повоєнний період не зазнали змін. Швидше навпаки, в екстремальних умовах жорстокого збройного протистояння в західноукраїнському регіоні вони набули максимального визрівання і знайшли свій зовнішній вияв у крайніх формах насилля та авторитаризму. Політична система більшовицького зразка ґрунтувалася на ленінському трактуванні основних умов реалізації державної влади. В. Ленін уважав, що “тільки партія є носієм пролетарської свідомості абсолютно незалежно від того, які насправді інтереси і свідомість багатьох індивідів, що утворюють реальний, емпіричний пролетаріат. Партія знає, що відповідає, а що не відповідає історичним інтересам пролетаріату і більшості трудового народу. Встановлення інтересів і цілей більшості, а також будь-яка політична ініціатива належить виключно партії. Більшість не в стані ні досягнути свої інтереси, ні сформулювати свої класові та історичні цілі”¹³. Виходячи з цього, західноукраїнському суспільству, політична культура якого формувалася поза рамками радянської системи координат, усілякими способами прищеплювалися більшовицькі ціннісні орієнтири, переконання про всесильність і фактичну непогрішність ВКП(б).

Критичні умови гострої військово-політичної ситуації давали підстави регіональним очільникам списувати на “об'єктивні труднощі” свою некомпетентність, непрофесійність, перманентні випадки порушення законності.

Однак це не єдине пояснення того, чому представники влади, в тому числі в особі партійних функціонерів, часто-густо дозволяли собі безпричинне насилля по відношенню до місцевого населення. На нашу думку, таку поведінку, з одного боку, можна трактувати як вияв внутрішньої сутності людини, котра, будучи переконаною в безкарності за вчинений злочин, таким чином реалізовувала свою потребу в жорстокості. А з іншого – як вияв стану афекту, якому передував стан постійного емоційно-психологічного стресу, викликаного напруженістю графіку роботи й важкими умовами побуту.

Аналізуючи владні взаємостосунки в номенклатурі в цей період, професор В. Мохов називає типового представника регіональної номенклатури “солдатом партії”, котрий був готовий працювати там, де накаже партія, робити те, що накаже

¹² Киридон П. Типологічний портрет представника правлячих структур Української РСР... – С. 81.

¹³ Макаренко В. П. Бюрократия и сталинизм / В. П. Макаренко. – Москва: Книга по требованию. – С. 119.

партія¹⁴. Зважаючи на активізацію українського повстанського руху в 1944–1945 роках, у практичній площині це виявлялося в надмірній жорстокості до оточуючих не тільки з боку представників каральних органів, але й партфункціонерів. Партія свідомо й цілеспрямовано проводила “селекцію” своїх кадрів, у тому числі й за ознакою потенційного прояву “жорсткості характеру” (що межувало з жорстокістю) у ставленні до політичних опонентів. Ілюстрацією сказаному є той факт, що в означуваний нами період дуже поширеною була практика службових відряджень партійних чиновників у села, які були епіцентрами повстанського руху, в тому числі з метою залучення їх до антиповстанських операцій, здійснюваних загонами НКДБ чи НКВС. У такий спосіб, за висловом секретаря Рівненського обкому КП(б)У В. Бегми, “людей з активу тренували переборювати свій страх”¹⁵.

Виступаючи в січні 1945 р. перед партійно-радянськими функціонерами на обласній нараді в Ровно, М. Хрущов із цього приводу заявив: “Вважаю, що добре було б на операції по боротьбі з бандами залучити всіх наших комуністів почергово, щоб не зупиняти роботи. Дуже добре – нехай обстріляються. Там вони почують стрільбу, кулі будуть літати, побачать, що не всіх вбивають, окріпнуть, сміливішими будуть і злішими проти бандитів. Я б тільки від цього звільнив жінок, комсомолок”¹⁶. Більше того, з метою залякування не лише місцевого населення, але й партійно-радянського керівництва, переважна більшість якого, на думку більшовицького лідера, ухилялася від виконання своїх посадових обов’язків у частині організації всенародної масової підтримки заходів радянської влади, він погрожував застосуванням різного роду репресій проти так званих “саботажників”. “Хто не перебудує роботи, – наголосив М. Хрущов, – той не всидить у кріслі посадовця. І не тільки не всидить, тому що я знаю, що дехто сподівається, що нарешті його звільнять. Ні, так не вийде. Ми звільнимо з тріском і тут справа не у звільненні, а у тому, що слід боротися з противником. Виженемо з партії, під суд віддамо за бездіяльність”¹⁷.

Судячи з риторики вищого посадовця республіки, питання моралі та дотримання законів з боку партійно-радянських функціонерів (фактичних представників радянської влади на місцях) цю владу мало турбували. Від них вимагалось діяти в рамках не стільки законодавчого поля, скільки у традиційно більшовицькому форматі “революційної доцільності”.

Справедливим буде зазначити, що такі “правила гри” не завжди однозначно позитивно сприймалися на місцях. Регіональне керівництво часто змушене було стримувати “войовничий запал” своїх підлеглих, спрямовуючи його хоча б частково в рамки законності. Зокрема, на одній із нарад партактиву Ровенської області виникла полеміка між першим секретарем обкому КП(б)У В. Бегмою та головою Козинського райвиконкому Я. Чумаком з приводу того, чи доцільно діяти законним методом у разі виявлення “бандита” чи “дезертира Червоної армії” більшовицькими активістами.

¹⁴ *Мохов В. П.* Номенклатурная организация власти: функциональные пределы / В. П. Мохов // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя: Промсвіта, 2008. – Вип. 23: Політична еліта в історії України. – С. 48.

¹⁵ *Стародубець Г.* Місіонери червоної влади (партійно-радянська номенклатура західноукраїнських областей в 1944 – на поч. 1946 рр.) / Г. Стародубець. – Житомир, 2016. – С. 95.

¹⁶ ДАРО. – Ф. П-400. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 106.

¹⁷ Там само. – Арк. 29.

Показово, що В. Бегма з цього приводу висловився однозначно: “Ви представник влади. Ви не арештовуєте, а затримуйте людину і доставляєте органам, котрі мають право арештовувати”¹⁸. Більше того, він піддав гострій критиці місцевих керівників, які “вважають, що закони писані не для них, а для дурачків, що це справа сімейна – можна виконувати, можна не виконувати. Не розуміють, що строго виконувати радянські закони – це партійна дисципліна”¹⁹.

Варто зауважити, що така позиція вищого посадовця області свідчить, що серед партійних лідерів західноукраїнського регіону були ті, хто розумів необхідність формування у свідомості місцевого населення позитивного образу радянської влади, що можна було зробити силою слова, переконання, прикладу достойної поведінки номенклатурного чиновника обласного чи районного рівня. З іншого боку, стиль поведінки тогочасних партфункціонерів детермінувався жорсткістю селекційного відбору претендентів на номенклатурні посади (наявність “правильної” біографії, відповідних рис характеру, перевірка практичною роботою тощо). Успішно пересіявшись через таке “сито”, посадовці відчували себе більш упевнено, а з бюрократичної точки зору – захищено (наскільки це було можливо в умовах сталінського варіанту командно-адміністративної системи).

Суть кадрової проблеми не вичерпувалася дефіцитом кваліфікованих освічених спеціалістів. Була й інша сторона “медалі”: внесені у списки для відрядження в західні області УРСР, далеко не завжди були від такої перспективи в захопленні. Чимало було таких, кого, як саркастично висловився один із партійних чиновників Тернопільщини, “знаходили на базах: Житомир, Київ і які все прислуховувалися чи не віддаляється канонада. І приїхали у замикаючому обозі. Між іншим, ці герої прибули у розпорядження обкому в Харків у вересні-жовтні 1943 р. Знайшлися й такі, що втікали з області через кілька днів після свого переїзду”²⁰.

Партійний посадовець Станіславського обкому КП(б)У теж не приховував свого обурення з приводу службової поведінки деякого з районних чиновників, як-от інструктора оргвідділу Тлумацького райкому партії Хмурова, який “увесь час прагне піти з району і навіть з області. До сих пір не забирає своєї сім’ї. Всю роботу, яку йому доручають, завалює, сподіваючись, що його визнають нездатним працювати і тим самим вдасться піти з району і області”²¹. Подібні настрої розділяла ще одна співробітниця цього ж райкому – Т. Зубицька, яка виконувала функції штатного пропагандиста. Жінка була доведена до відчаю, бо, яку, як виявилось, її “представник ЦК КП(б)У обманув, коли мобілізував для роботи в Західну Україну. Говорив, що підеш попрацюєш на партійній роботі до кінця війни, а потім ми тебе відпустимо на вчительську роботу у східні області України”. Вона готова була, “якщо не відпустять з партійної роботи, все рівно піти сама”²².

Непоодинокими були випадки, коли місцеве керівництво вдавалося до різних способів втримати таких службовців на місцях роботи. До прикладу, в одній зі службових

¹⁸ ДАРО. – Ф. П-400. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 108.

¹⁹ Там само. – Арк. 99.

²⁰ Державний архів Тернопільської області. – Ф. П-1. – Оп. 1. – Спр. 174. – Арк. 51–64.

²¹ ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 46. – Спр. 1612. – Арк. 25.

²² Там само.

записок секретаря по кадрах Ровенського обкому КП(б)У повідомляється: “Одним з великих недоліків є те, що окремі партпрацівники, які прибули зі східних областей, стараються знайти можливість виїхати з області під виглядом різних причин. Навіть є моменти злочинної антипартійної поведінки окремих надісланих комуністів”²³. Автор документа безспідставно звинувачує своїх колег зі східних регіонів України в тому, що вони намагалися виконати партійні рознарядки по спеціалістах за рахунок “кадрового баласту” на місцях. У результаті такої кадрової політики в західноукраїнський регіон часто потрапляли люди абсолютно невідготовлені для роботи в складних умовах тогочасної реальності.

Справедливі нарікання з боку місцевої влади часто викликав і спосіб життя окремих партійних чиновників, відряджених на роботу в західні області. Складалося безспідставне враження, що “частину працівників сюди прислали для “виправлення” з інших областей”²⁴. Секретар Тернопільського обкому з кадрових питань А. Зозулев із цього приводу висловився так: “Нам в західних областях працювати важко й іноді буває дуже важко. Тому туди потрібні люди, які мають совість партійну, радянську, які б з інтересом працювали в нашій області. Не можна сказати, що Тернопіль, чи Ровно, чи Луцьк – це якась Абіссинія чи індійські джунглі, що можуть там невігласи працювати”²⁵. У свою чергу, секретар із кадрів Волинського обкому КП(б)У Дзюба в липні 1944 р., аналізуючи кількісний та якісний склад партійних функціонерів, які прибули за рознарядкою Центрального комітету, висловився так: “Прошу надсилати такі кадри, які бажають працювати в нашій області і які б поменше хворіли. Нехай би й не досить підготовлених до певної роботи, але таких, які бажали б працювати, а навички і виучку вони набудуть в процесі роботи”²⁶.

Таким чином, загальний стиль поведінки номенклатурних посадовців західних областей України в 1944–1946 роках цілком уписувався в командно-адміністративну систему сталінського зразка. Переважна більшість партійних керівників за інерцією продовжували використовувати військові методи управління, виявляючи схильність до бюрократизму, надмірної жорсткості та жорстокості.

Характер взаємовідносин усередині влади та її представників із місцевим населенням визначався низкою чинників об’єктивного та суб’єктивного характеру: низький рівень професійно-освітньої підготовки переважної більшості чиновників вищої та середньої ланки управління (секретарі райкомів, міськкомів, обкомів КП(б)У, голови виконкомів Рад, заввідділами, інструктори і т. д.); часта змінюваність кадрів; досить напружений графік роботи за умови практично ненормованого робочого дня; побутова невлаштованість. Серйозними суб’єктивними чинниками можна вважати: незнання прибулими (таких була абсолютна більшість) місцевих умов і традицій; панування атмосфери тотального страху, беззаконня, всездозволеності, що в сукупності сприяло формуванню у свідомості як місцевих мешканців, так і партійно-радянських функціонерів образу радянського службовця як окупанта.

²³ ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 45. – Спр. 345. – Арк. 79.

²⁴ Державний архів Івано-Франківської області. – Ф. П-1. – Оп. 1. – Спр. 300. – Арк. 5.

²⁵ ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 45. – Спр. 966. – Арк. 214.

²⁶ Державний архів Волинської області. – Ф. П-1. – Оп. 2. – Спр. 9. – Арк. 14.

Galyna Starodubecz`. The Peculiarities of the General Style of the Work and Behavior of The Party Officials on the Territory of the Western Regions of Ukraine in the First Postwar Years

The style of the work and behavior of the party officials of the highest rank on the territory of the western regions of Ukraine in the early postwar years is characterized. The description is given in terms of the particularly historical conditions of their professional development in an administrative-command system.

Key words: party officials, VKP (b), the Soviet power, the secretary of the regional committee, professional behavior, the western regions of Ukraine.